

Woonstede van het Drentsche Veenkind

Zienswijze op de Concept- gebiedsvisie Windenergie Drenthe

Februari 2013

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding

Op weg naar een duurzame energiehuishouding
Het belang van windenergie op land als bron van hernieuwbare energie
Het provinciaal zoekgebied voor windenergie
Bouwstenen voor de gebiedsvisie
Leeswijzer

2. Doelen

Doelen gebiedsvisie windenergie
Rijksbeleid voor windenergie
Provinciaal en gemeentelijk beleid voor windenergie
Bevoegdheden op het gebied van windenergie
Juridische status en uitwerking gebiedsvisie

3. Analyse

Ruimtelijke analyse
Geschiktheid voor windenergie
Plannen voor windparken
Het elektriciteitsnetwerk
Economische effecten van windturbines
Windturbines en gezondheid
Veiligheid nabij windturbines
Waarde onroerende zaken

4. Randvoorwaarden

Wettelijke eisen
Gebiedsontwikkeling
Participatie in windparken
Vermogens en opbrengsten van windturbines

5. Visie

Herkenbare opstellingen op logische locaties
De realisatie van het provinciaal doel van 280MW
De locaties en opstellingen
Visiekaart

Alternatieve locaties

Samenvatting

De afgelopen anderhalf jaar hebben wij ingezet op brede communicatie met onze achterban. Deze zienswijze bevat dan ook de meningen, standpunten, opmerkingen en zorgen van vele inwoners uit het zoekgebied en de plaatsen daar omheen.

Het kan ertoe leiden dat het verhaal niet altijd even consistent is. We hebben ervoor gekozen om niet te gaan polderen, om geen samenhang aan te brengen in uiteenlopende meningen.

Waar wel een eensluidend oordeel over te geven valt is het feit dat mensen serieus genomen willen worden. Mensen ervaren de Veenkoloniën, hun leegomgeving, als een kostbare omgeving. Een omgeving die het waard is om te koesteren.

De inwoners van de Veenkoloniën hebben zelf ook uitstekende ideeën over de wijze waarop invulling gegeven kan worden aan duurzame doelstellingen, want duurzaam willen we zonder uitzondering.

De provincie maakt keuzes waar de bevolking zich voelt gepasseerd, de provincie wekt de schijn om niet onpartijdig te zijn. Dit is een gevoel dat zeer sterk leeft bij velen. Het gebrek aan communicatie en als er wordt gecommuniceerd dan is het gebrekkig. Ook zo'n regelmatig terugkerend verwijt.

Is het dan te laat voor een ommekeer?

Nee, dat hoeft zeker niet.

Wanneer de provincie een wijs besluit neemt en de grenzen van het zoekgebied laat vallen dan dienen zich plotseling andere mogelijkheden

aan. Niet in de laatste plaats omdat de inwoners van Drenthe dan zelf aan zet kunnen komen.

Een interessante mogelijkheid is de vorming van een coöperatie waarbij elke inwoner van provincie/regio/gemeente automatisch participant is. Als locatie bijvoorbeeld het Gasselterveld waar 10 turbines op 2000 meter van de dichtstbijzijnde bewoonde bebouwing kan staan. En revenuen die volledig ten gunste kunnen komen van tal van projecten op het gebied van leefbaarheid, duurzaamheid, sociale cohesie, enzovoort.

De werkwijze van de provincie (aanwijzen zoekgebied en overlopen worden door initiatieven) heeft de burger buitenspel gezet, vervolgens voelt diezelfde burger zich belazerd vanwege slechte communicatie.

Wat is nu eigenlijk de winst voor de Veenkoloniën wanneer er windturbines worden gebouwd? Wat is de meerwaarde voor de inwoners? Wat zijn 'logische locaties' voor windenergie?

Vragen en geen antwoorden om de doodeenvoudige reden dat de bestuurders/politiek het ook niet weten.

Hoe vaak wordt er verwezen naar de actiegroepen wanneer het aankomt op kennis van het onderwerp?

De algemene mening is niet zodanig dat windenergie op voorhand wordt uitgesloten, wel is er grote onvrede over de wijze hoe het proces loopt.

Dit leeft onder de bevolking en kan worden gekarakteriseerd als een groeiend gezwel. Praat u eens met de gewone burger op straat, de bewoners van bijvoorbeeld de Kopweg, Gieterveen, de geboren Veenkoloniaal en de geïmporteerde Drent. De teneur zal overal hetzelfde klinken.

1. Inleiding

Op weg naar een duurzame energiehuishouding

De concept-gebiedsvisie Windenergie Drenthe stelt, terecht, de noodzaak van hoogwaardige energiedragers als gas en elektriciteit als essentieel onderdeel van de bestaande maatschappelijke en economische processen.

Beperkingen in ons energiesysteem moeten worden bestreden om economische groei te bevorderen. In een tijdperk van economische krimp, recessie, is de vraag relevant of een gelijkblijvend niveau niet ook als groei kan worden aangemerkt.

Wanneer de gebiedsvisie echter stelt dat het huidige energiesysteem wordt geconfronteerd met beperkingen zoals betaalbaarheid, voorzieningszekerheid en leefomgevingskwaliteit dan vraag ik mij af of deze beperkingen moeten worden bestreden door het inpassen van windenergie.

Het rapport 'Brandstofmix in beweging'¹ van de Energieraad schrijft over windenergie:

'Wind is nog onrendabel en vanwege de windafhankelijkheid niet voorspelbaar. Flexibel back-up vermogen nodig, veelal gasgestookt, wellicht later een elektriciteitsopslagsysteem. Scoort als duurzame energie goed op het criterium schoon met uitzondering van horizonvervuiling en oppervlaktegebruik. Veel potentieel wordt offshore verwacht, de kosten daarvan zijn echter aanzienlijk.'

¹ "Brandstofmix in beweging", Energieraad, 2008, pagina 30

Een duidelijke conclusie, weliswaar 4 jaar oud, maar de vraag is of de windindustrie de afgelopen jaren een dermate grote technologische vooruitgang heeft geboekt dat de windafhankelijkheid voldoende is afgenomen.

Weliswaar zijn anno nu hogere turbines mogelijk waardoor grotere windsnelheden op grotere hoogtes kunnen worden benut. De voortschrijdende technologische ontwikkeling in relatie tot de opbrengsten van windturbines zijn verder uitgewerkt in hoofdstuk 4, vermogens en opbrengsten van windturbines.

Het belang van windenergie op land als bron van hernieuwbare energie

Windenergie, als onderdeel van een duurzame Nederlandse elektriciteitsvoorziening, is een keuze.

De concept-gebiedsvisie bevat een tabel welke is overgenomen uit het rapport: 'Energiebalansen provincie Drenthe', ECN, 2012.

	Wind	Zon, pv	AVI	ASP	RZI	Covergisting	Ind.vergisting	Totaal (Gwh)
2010	2	2	178	7	3	161	0	354
2020	616	42	162	3	6	161	126	1.116

In het rapport 'Naar een verdienmodel voor windenergie in Drenthe', KNN advies, 2012, staat:

'Wat betreft biomassateelt voor energie en chemie wordt binnen Nederland de Veenkoloniën als een kansrijk gebied gezien. Als het gaat om energieopwekking ziet de landbouw in de Veenkoloniën parallel hieraan kansen voor het plaatsen van windmolens, zoals blijkt uit de thans lopende initiatieven in de gemeenten Aa en Hunze en Borger Odoorn.'

Het Veenkoloniaal gebied is dus kansrijk voor biomassateelt als bijdrage aan energie- en chemiebeleid. Het zijn de aanwezige agrariërs zelf die van mening zijn dat windenergie beter bij hun branche past.

Nu wordt duidelijk welke keuzes de provincie Drenthe heeft gemaakt. Waar Nederland (als Rijksoverheid?) juist kansen ziet voor biomassateelt in de Veenkoloniën, laat de provincie Drenthe deze mogelijkheid volledig links liggen.

Op windenergie wordt echter wel volledig ingezet.

De provincie Drenthe laat haar oren dus hangen naar de agrarische sector. Niet de agrarische sector van de gehele provincie. Nee, slechts de agrarische sector binnen de Veenkoloniën.

Dat er onder de bevolking van de Veenkoloniën niet bepaald veel draagvlak is voor deze gebiedsontwikkeling is, dat wordt gemakshalve ter zijde geschoven.

Stel nu dat de agrarische gemeenschap binnen de Veenkoloniën zich bezig zou houden met biomassateelt, dan blijft de rest van de provincie over om te gebruiken als zoekgebied voor windenergie.

In die situatie kan gezocht worden naar locaties waar de grootste afstand tot bewoonde bebouwing kan worden aangehouden, industriële locaties waar industriële bouwwerken (zoals windturbines) bij passen (opwekking en grootverbruiker naast elkaar), langs auto(snel)wegen, enzovoort.

Graag zouden wij een verklaring willen waarom deze keuze door de provincie Drenthe en de vier betrokken gemeenten Aa & Hunze, Borger-Odoorn, Emmen en Coevorden is gemaakt.

Waarom staat het belang van een kleine groep ondernemers boven het belang van een grote groep 'normale' burgers'?

Het provinciaal zoekgebied voor windenergie

Bij het vaststellen van de Omgevingsvisie, op 2 juni 2010, hebben de Drentse provinciale staten een zoekgebied aangewezen. Dit zoekgebied omvat de gemeente Emmen en delen van de gemeenten Coevorden, Borger-Odoorn en Aa & Hunze.

In de omgevingsvisie is een missie² geformuleerd:
'Het koesteren van de Drentse kernkwaliteiten en het ontwikkelen van een bruisend Drenthe, passend bij deze kernkwaliteiten.'

Als kernkwaliteiten³ worden de volgende waardevolle elementen genoemd:

- Rust, ruimte, natuur en landschap
- Oorspronkelijkheid (authenticiteit, Drents eigen)
- Naoberschap
- Menselijke maat
- Veiligheid
- Kleinschaligheid (Drentse maat)

Kijkend naar het zoekgebied vallen een aantal zaken op.

Over het algemeen kan geconstateerd worden dat woningen en overige gebouwen binnen, door plaatsnaamborden omsloten gebieden, voorzien zijn van een zonering met een straal van 500 meter.

Ook zijn woningen en overige gebouwen in diverse buurtschappen voorzien van deze zonering.

Dit is echter niet op alle buurtschappen van toepassing.

² Omgevingsvisie Drenthe, hoofdstuk 2.2, pagina 6

³ Omgevingsvisie Drenthe, hoofdstuk 2.4.1, pagina 7

Niet alle woningen en overige gebouwen in het buitengebied bevinden zich in de context van een buurtschap.

In bepaalde situaties is deze bebouwing wel voorzien van een zonering, in andere situaties niet.

Op sommige locaties hebben bedrijfsloodsen en solitaire woningen de beschermende zonering terwijl aaneengesloten bebouwing deze moet ontberen.

Er valt geen logische lijn te ontdekken in de werkwijze die de tekenaar van de kaart heeft gehanteerd.

De wijze waarop het gebied bestaat is 'Drents eigen', de dorpskernen en het buitengebied zijn grotendeels de oorspronkelijkheid van het Veenkoloniale verleden. Een kernkwaliteit die het waard is om te koesteren en, mede om die reden, te beschermen door middel van het hanteren van een afstand tot industriële objecten.

Kernkwaliteit 'menselijke maat' kan vanuit verschillende interpretaties worden bekeken. We zouden kunnen zeggen dat deze kernkwaliteit betrekking heeft op hetgeen we van mensen vragen.

Kunnen we verwachten dat een mens een overdaad accepteert?

Vanuit deze 'menselijke maat' bezien is het niet wenselijk dat het zoekgebied wordt voorzien van een maximum aan windturbines.

Een andere interpretatie van de 'menselijke maat' is meer een letterlijke maat. In verhouding tot de menselijke maat(voering) steekt een windturbine buitensporig af. De verhouding is bij benadering 1:100. Om de verhouding terug te brengen tot de 'menselijke maat' is het noodzakelijk om een ruime afstand tussen woningen en overige gebouwen en windturbines aan te houden.

Overwegende dat de zonering als doel heeft om te beschermen tegen nadelige effecten van windturbines zoals geluidsoverlast en slagschaduw en dat de zonering met een straal van 500 meter klein is in vergelijking met wet- en regelgeving in overige Europese landen, dat het koesteren van kernkwaliteiten zoals de oorspronkelijkheid van het gebied en de menselijke maat en veiligheid, van ben ik van mening dat in beginsel elke woning een beschermende zonering zou moeten krijgen.

Natuurlijk is het niet de bedoeling om het gehele zoekgebied, van voor tot achter, vol te zetten met windturbines.

Wij zijn echter van mening dat wanneer de gehele provincie wordt beschouwt als zoekgebied er veel beter afgewogen keuzes kunnen worden gemaakt met betrekking tot:

- Afstand tot bewoonde bebouwing
- Interferentie tussen turbine-opstellingen
- Draagvlak onder omwonenden/belanghebbenden
- Reeds bestaande (industriële) mogelijkheden
- Reeds bestaande infrastructuur

Het verzoek is om een herziening van de belemmeringenkaart van het provinciaal zoekgebied waarbij de gehele provincie in kaart wordt gebracht.

Bouwstenen voor de gebiedsvisie

Ter voorbereiding op de gebiedsvisie zijn er een aantal vooronderzoeken uitgevoerd.

De interviews/gesprekken zijn, naar onze mening, op prima wijze uitgevoerd door Elzinga en Oterdoom Procesmanagement. Ook de visualisaties van ROM3D en H+N+S zijn goede hulpmiddelen gebleken om de visuele impact van windparken i kaart te brengen.

De rapportage 'Naar een verdienmodel voor windenergie in Drenthe' van de firma KNN advies, 2012, blinkt echter uit in 'open deuren' en onjuiste aannames.

Het rapport zou antwoord moeten geven op de vraag op welke wijze windenergie voordelen met zich mee brengt voor het gebied in het algemeen en de bewoners in het bijzonder. Daarnaast zouden er verbanden moet worden aangegeven tussen windenergie en andere (sociaaleconomische) ontwikkelingen zoals overige vormen van duurzame energie en demografie. (doelstellingen, pagina 2)

Uiteindelijk lezen we in de conclusies een paar open deuren met betrekking tot duurzaamheidsdoelstellingen, wind vs. zon en geringe toename van werkgelegenheid.

De aanbevelingen doen een poging om delen van de financiële opbrengsten middels participatie en een fonds richting de maatschappij te laten vloeien.

Deze conclusies en aanbevelingen kon elke Veenkoloniaal wel doen. Daarnaast is het stuitend om te zien dat het rapport is opgebouwd op basis van een mager onderzoek.

Als Veenkoloniale actiegroep worden wij door vriend en vijand erkend om onze opgebouwde kennis. Het rapport van KNN-advies is, met afstand, het slechtste wat ons bekend is.

Ronduit treurig dat dit een bouwsteen moet vormen voor een onderwerp dat zoveel beroering onder de bevolking met zich mee brengt. Een onderwerp dat zich al geruime tijd voortsleept en dat ook nog wel even zal doen. Een onderwerp waar de provincie Drenthe in het algemeen en de Veenkoloniën in het bijzonder voor de komende decennia door getekend zullen blijven. En dan druk ik het nog mild uit. Een schande!

Leeswijzer

In het vervolg op deze inleiding hebben wij de opbouw van de gebiedsvisie gevolgd als leidraad voor de zienswijze.

2. Doelen

Doelen gebiedsvisie windenergie

De gebiedsvisie beoogt de volgende doelen:

- De uitwerking en verfijning van het provinciaal zoekgebied voor windenergie;
- Het kader voor en de onderbouwing van de realisatie van het provinciale aanbod van 280MW;
- Het beïnvloeden van concrete initiatieven die vallen onder de RCR;
- Het kader voor de op te stellen gemeentelijke structuurvisies en bestemmingsplannen;
- Een bijdrage aan de communicatie over windenergie met de bevolking;
- Een kader voor het realiseren van voordelen voor het gebied in algemene zin en voor de bevolking in het bijzonder.

Een taakstelling voor de provincie zou ervoor moeten zorgen dat de provincie als geheel in ogenschouw wordt genomen als het gaat om het vinden van de meest geschikte locaties voor realisatie.

In de communicatie tussen overheid en burger is het deel overgeslagen waar de (provinciale) overheid is overgegaan tot verfijning van de gehele provincie tot het huidige zoekgebied.

Wanneer de provincie van mening is dat deze gebiedsvisie mede ten doel heeft om een bijdrage aan de communicatie over windenergie te leveren, dan zou het in die bijdrage niet misstaan om uitleg te geven over die verfijning.

Om welke redenen slaat de provincie de kansen voor biomassateelt in de wind en heeft men alle kaarten gezet op windenergie in de Veenkoloniën?

Wanneer dit het resultaat zou zijn van een grondige studie dan zou die studie één van de bouwstenen zijn geweest voor de gebiedsvisie. Aangezien dit niet het geval is, communicatie met betrekking hieromtrent ontbreekt, concludeer ik dat een dergelijke studie nooit is uitgevoerd.

Het trachten te beïnvloeden van de concrete initiatieven welke thans onder de RCR vallen geeft de indruk van een grote naïviteit. Eigenlijk dezelfde naïviteit waardoor het mogelijk was dat er een zoekgebied werd aangewezen waarna de concrete initiatieven harder uit de grond schoten dan de oogst-capaciteit van de provinciale combine.

De regie vloog de provincie uit handen waarna een moeizame strijd volgde om deze weer terug te krijgen. En nu moeten we hopen dat de agrarische initiatiefnemers, die tot op heden geen enkele poging hebben ondernomen om hun omwonenden te informeren, enigszins te beïnvloeden zijn door een gebiedsvisie zonder juridische status?

Stel nu dat het inderdaad zo zou zijn dat de wijze waarop de huidige groep initiatiefnemers hun windparken willen exploiteren voordelen zou opleveren voor het gebied in het algemeen en voor de bevolking in het bijzonder.

Zouden zij dan niet allang hierover tekst en uitleg hebben gegeven?

Juist om de voortdurende weerstand te doorbreken?

Juist om de zuivere bedoelingen te benadrukken?

Juist om sympathie te winnen bij overheden en bevolking?

Dat is niet gebeurd en gaat ook niet gebeuren.

Waarom niet? Omdat er in de huidige opzet geen voordeel is voor het gebied en haar bewoners.

Ook hierin klinkt de naïeve hoop van de overheden om als een tandenloze tijger te willen bijten.

Is het dan wel mogelijk om windenergie te exploiteren waarbij er significante voordelen ontstaan voor gebied en bevolking?
Jazeker, voorwaarde is echter dat de organisatie is gefundeerd op een groter aandeel ideologische- dan economische belangen.

Een coöperatie waarbij elke inwoner van provincie/gemeente/regio automatisch participant is zorgt voor een gedeeld eigendom.
Revenuen kunnen dan volledig ten goede komen aan datzelfde gebied.
De participanten kunnen inspraak hebben met betrekking tot de exploitatie en besteding van de winsten. Financiële stakeholders kunnen hun dividend incasseren.

Rijksbeleid voor windenergie

Ook Rijksbeleid is een keuze.

Menig provinciaal en lokaal politicus en bestuurder heeft de afgelopen maanden verzucht 'liever een CO2-besparende doelstelling te willen dan de opgave om windturbines te plaatsen'.

Met een besparende doelstelling kan elke provincie, gemeente, bedrijf en/of burger bepalen waar zijn mogelijkheden liggen en daar op in te zetten.

Voor het ene gebied kan dat dan uitkomen op een bepaalde hoeveelheid windturbines, voor een ander is dat zonnenergie of biovergisting.
Met grote regelmaat wordt Nederland geconfronteerd met bezuinigingsrondes. Doorgaans betreft dit financiële bezuinigingen.
Wanneer kondigt een overheid nu eens een bezuinigingsronde op energieverbruik aan?
Snijden in het gebruik van energie om hiermee een besparing van CO2-uitstoot te realiseren.

Ook dat is een keuze.
Een keuze die een statement afgeeft: **'Zo kan het niet langer!'**

Een keuze die prikkelt en stimuleert.
Een keuze die meer oplevert dan wat het kost.
Een goede keuze in minder goede tijden.
Een groene keuze.

Provinciaal en gemeentelijk beleid voor windenergie

Provincie Drenthe

Ook de provincie Drenthe kan dergelijke keuzes maken.
Toon ambitie, zet jezelf op de kaart als duurzame en groene provincie.
Wees een voorbeeld en inspiratiebron voor Rijksoverheid en andere provincies.

Formuleer een besparende doelstelling voor de provincie en vertaal dit naar taakstellingen voor de gemeenten.
Maak gebruik van mogelijkheden in plaats van onmogelijkheden.
Zoek, vindt en gebruik sterktes om zwaktes op te krikken.

Gemeente Aa & Hunze

De gemeente Aa & Hunze beschikt over een duurzaamheidsvisie, dit is een goed startpunt.

De duurzaamheidsvisie bevat een doelstelling,
Het gebruik van fossiele brandstoffen terug dringen en de uitstoot van CO2 in 2025 te reduceren met 50% ten opzichte van ijkjaar 2010,

De gemeente zet daarbij in op energiebesparing, duurzame energieproductie en efficiëntieverbetering.

Het voorstel is om deze doelstelling te verdelen in periodieke en meer specifieke doelstellingen.
Deze deeldoelstellingen kunnen duidelijk worden gecommuniceerd met de bevolking waarna een projectgroep zorgdraagt voor de realisatie.

Participatie is het sleutelwoord, zo wordt het project 'van ons allemaal', tevens kunnen de sterke punten van de gemeente worden opgezocht en gebruikt.

Niet minder belangrijk: vier de successen.
Behaalde resultaten moeten werken als stimulans voor het volgende project.

Uiteraard zou het ook heel goed kunnen zijn dat windenergie een bijdrage levert aan de duurzame doelstellingen. Er zouden locaties kunnen worden opgezocht waar, met een ruime afstand tot bewoonde bebouwing, minimale opstellingen worden gerealiseerd. De opbrengsten kunnen worden gebruikt om doelstellingen uit de *Duurzaamheidsvisie* na te streven.

Gemeente Borger-Odoorn

Natuurlijk heeft de gemeente in haar structuurvisie opgenomen dat het Veenkoloniaal gebied deel uitmaakt van het zoekgebied.
Dat was immers een voldongen feit.

Ook voor de gemeente Borger-Odoorn geldt dat zij wil inzetten op duurzaamheid en duurzame ontwikkeling.
Windturbines worden daarbij simpelweg opgedrongen.
Windturbines beschadigen de kernwaarden van de gemeente, grootschalige openheid.

De gemeente Borger-Odoorn lijkt het hoofd in de schoot te hebben geworpen blijkens de volgende zin:

'De gemeente Borger-Odoorn neemt haar verantwoordelijkheid en gaat, op haar eigen niveau, bijdragen aan een meer duurzame samenleving.'

Dat is jammer, Borger-Odoorn is een prachtige gemeente welke het waard is om voor te vechten. Kom op Borger-Odoorn, recht de rug, toon je kracht, houdt die industriële turbines weg van het grondgebied en boek klinkende duurzame overwinningen op het strijdveld van de echt kansrijke duurzame mogelijkheden.

Gemeente Emmen

Kijkend naar de belemmeringenkaart lijkt het erop dat de gemeente Emmen ruime mogelijkheden heeft voor het toepassen van windenergie.

Deze vaststelling verteld natuurlijk niet het hele verhaal want ook in Emmen dienen randvoorwaarden op orde te zijn, o.a.:

- Meest ruime afstand tot bewoonde bebouwing;
- Compensatie voor benadeelde omwonenden;
- Exploitatie d.m.v. een coöperatie.

De gemeente Emmen beschikt over energieverblindende industrie.
Toepassing van windturbines in de nabijheid hiervan is niet op voorhand onlogisch.

Gemeente Coevorden

Waar de gemeenten Aa & Hunze, Borger-Odoorn en Emmen diverse duurzaamheidsdoelstellingen hanteren, waarbij besparing op het gebruik van fossiele brandstoffen niet ontbreekt, ziet de gemeente Coevorden goede mogelijkheden voor de combinatie Windturbines/Oliewinning.

Een lichte glimlach valt hierbij moeilijk te onderdrukken.
Een echt duurzame visie zorgt natuurlijk voor de sluiting van de oliewinning. Het is echter het economisch systeem wat hier aan vast hangt en een groter gewicht krijgt toegedicht op de weegschaal van belangen.

Hetzelfde geldt voor de gaswinning in Groningen.

Alles staat in het teken van het handhaven van ons huidige energieverbruik. Waar we drastisch het roer om zouden moeten gooien blijven we ons in bochten wringen om maar niets te hoeven leveren van ons luxueus en verslindende leefpatroon.

Bevoegdheden op het gebied van windenergie

Hoe de bevoegdheden ook verdeeld zijn, dwang is volstrekt overbodig als er voldoende draagvlak voor een project is.

Ontbreekt dat draagvlak dan kun je je afvragen of dat komt vanwege de abjectheid van het project of vanwege de ontoereikende communicatie. Mogelijk zijn initiatiefnemers/overheid er dan niet in geslaagd om de voordelen van hun plannen voldoende duidelijk te maken. In beide gevallen zouden beleidsbepalers en uitvoerders zich af moeten vragen wat er eigenlijk aan de hand is en daarnaar handelen.

Al het andere kenmerkt een vorm van despotisme. Het heeft in elk geval niets met democratie te maken.

Juridische status en uitwerking gebiedsvisie

Vreemd dat de concept-gebiedsvisie aangeeft:

‘het best gekarakteriseerd als een gezamenlijke bestuurlijke en politieke visie van de provincie en de vier gemeenten (het college en de vier colleges van B&W) over de invulling van het zoekgebied voor windenergie. ‘

Er ligt toch een uitgebreide rapportage van de firma Elzinga & Oterdoom procesmanagement? Hierin wordt verslag gedaan van de gespreksronde waarbij diverse lokale organisaties en personen zijn geïnterviewd. Het betreft de 1^e fase van de totstandkoming van de gebiedsvisie.

Het lijkt mij dat, als je een gebiedsvisie mede baseert op de meningen van een dergelijke groep belanghebbenden, je die onderbouwing ook gebruikt als karakterisering van het uiteindelijke resultaat.

Daar geef je dan toch ook mee aan dat de concept-gebiedsvisie geluisterd heeft naar mensen en organisaties uit het gebied.

Wanneer de concept-gebiedsvisie zou spreken als: *‘een gezamenlijke bestuurlijke en politieke visie van de provincie en de vier gemeenten alsmede 30 (maatschappelijke) organisaties en personen uit het betreffende gebied...’*, dan zou dat toch al heel anders klinken.

Het feit dat er niet een dergelijke formulering is gebruikt betekent niets anders dan dat de inbreng uit de 1^e fase voor de provincie en de vier gemeenten als van ondergeschikt belang wordt gekwalificeerd.

3. Analyse

Ruimtelijke analyse

In een ruimtelijke analyse van elke willekeurige regio komen een reeks van karakteristieke eigenschappen naar voren. Elementen die van waarde zijn voor een regio, elementen die het waard zijn om beschermen en behouden te blijven.

Het zijn de afwegingen die elke keer opnieuw worden gemaakt bij elke vorm van gebiedsontwikkeling. Bij het maken van dergelijke afwegingen spelen verschillende aspecten een rol. Wat geven we op en wat krijgen we daar weer voor terug.

Dit laatste is zo'n aspect wat tot op heden door geen enkele bestuurder/politicus/initiatiefnemer is benoemt.

Wat krijgen we er eigenlijk voor terug?

Zoiets heet nu: *visie*. Het toekomstbeeld.

Wanneer zo'n toekomstbeeld van voldoende waarde is dan wordt het gemakkelijker om de huidige waarden op te offeren.

De ruimtelijke analyse, zoals beschreven in de concept-gebiedsvisie, laat overduidelijk zien dat het Veenkoloniaal gebied van onschatbare waarde is. Een prachtig mooi gebied waar historie en heden elkaar ontmoeten, waar natuurlijk en gemaakt elkaar versterken. Een gebied dat het meer dan waard is om voor te knokken.

Elke Veenkoloniaal, authentiek of import, is deze mening toegedaan.

Maar dit geldt evenzeer voor de rest van de provincie Drenthe. Ook buiten het zoekgebied is de schoonheid onmeetbaar groot en komen we superlatieven te kort om de provincie te beschrijven.

Veranderingen brengen een nieuwe waarheid. Het landschap van vandaag is niet het landschap van gisteren of van morgen. Als die verandering ergens toe leiden, als er een waardevol doel mee wordt bereikt, dan kan verandering een verrijking zijn. Mensen kunnen dan sneller vrede hebben met de verandering.

Echter wanneer het gaat over windturbines dan wordt er slechts nog gesproken over: *'we hebben een taakstelling van het Rijk, we moeten dit doen, doen we het niet zelf dan doet het Rijk het wel, we willen toch duurzaam zijn?'*

Aangezien er tot op heden nog niets gecommuniceerd over wat de opbrengst voor omgeving en inwoners zou zijn kunnen we concluderen dat deze opbrengst er niet is, of te mager is ten opzichte van de benodigde opoffering.

De concept-gebiedsvisie geeft in elk geval een duidelijke analyse van de diverse waardes van de Veenkoloniale zoekgebied. Er zouden toch ook bestuurders en politici moeten zijn die daar voldoende aanleiding in zien om ervoor te vechten?

Geschiktheid voor windenergie

De geschiktheid van een gebied voor windenergie is volledig afhankelijk van de benodigde investering ten opzichte van de verwachte opbrengst.

Voor de benodigde investering geldt dat daarin ook de opoffering van het betrokken gebied meegenomen zou moeten worden. Een gebiedsvisie zou daar best een statement over kunnen formuleren.

De verwachte opbrengst kan op verschillende manieren in kaart worden gebracht. Dit kan door statistische informatie te raadplegen (zoals uitgewerkt in hoofdstuk 4, paragraaf Vermogens en opbrengsten van windturbines.) of door het windregime te meten.

Wanneer we de statistische gegevens analyseren dan blijkt dat de verwachte opbrengst in de Veenkoloniën aanzienlijk minder zal zijn dan in de meer windrijke gebieden van Nederland. Of het voldoende zal zijn om rendabel te exploiteren hangt af van de gedane investering.

Het meten van het windregime wordt medio 2013 uitgevoerd door de huidige initiatiefnemers.

Naar mijn idee zou je daar mee beginnen voordat je een gebied als zoekgebied aanwijst. We starten toch ook geen uitgebreide procedures om aan delfstoffenwinning te doen terwijl we nog niet eens weten of de beoogde delfstoffen wel voldoende aanwezig zijn?

Maar goed, beter laat dan nooit.

Het is overigens treurig om te zien dat de concept-gebiedsvisie op basis van een windkaart uit 2005 vaststelt dat het windregime voldoende is.

De statistieken met betrekking tot de, voor windenergie geschikte, aanwezige wind wordt sinds enige jaren weergegeven middels de zogenaamde windex. Een indexering van wind.

Deze windex vertoont al jaren een daling van de geschikte hoeveelheid wind. Het zal gerust de meest recente windkaart zijn geweest maar de leeftijd van de kaart in combinatie met de kennis van de windex zou toch op zijn minst vraagtekens moeten plaatsen bij de kaart. Laat staan dat je er conclusies uit trekt.

Nogmaals, de geschiktheid is een economische afweging:

kosten vs. opbrengst,

Niets meer en niets minder.

Zijn de kosten laag genoeg dan kan een mindere opbrengst ook rendabel zijn, zeker in combinatie met subsidie.

Plannen voor windparken

Bij velen leven er ernstige twijfels omtrent de oprechtheid van de initiatiefnemers van de huidige, grote, plannen.

Er bestaan vermoedens dat het deze initiatiefnemers zijn die zelfstandig een lobby hebben ondersteunt om de Veenkoloniën als zoekgebied aangewezen te krijgen. Dit vermoeden bestaat mede omdat bestuurders en politiek nooit hebben kunnen of willen uitleggen om welke reden juist de Veenkoloniën zijn aangewezen als zoekgebied en waarom er ook uitsluitend in het zoekgebied ruimte is voor de provinciale taakstelling.

Het is duidelijk dat de huidige initiatiefnemers helemaal geen boodschap hebben aan hun omgeving. Gesprekken met vele omwonenden uit zowel Boerveen als het Mondengebied geven hetzelfde beeld.

De initiatiefnemers praten niet over hun plannen, geven soms zelfs expliciet aan bij direct omwonenden dat *‘hun onderneming niet verantwoord hoeft te worden aan derden.’*

In dit kader speelt een opinieonderzoek met betrekking tot windenergie in Drenthe. Het onderzoek is uitgevoerd door de firma Newcom Research & Consultancy BV. In opdracht van de Raedthuys groep (initiatiefnemer in de Drentse Monden).

Het rapport van dit onderzoek is uitgebracht op 15 juli 2008, inderdaad **twee jaar voordat het gebied** als zoekgebied werd benoemt.

Het rapport dient als onderbouwing voor het bestaan van draagvlak voor windenergie in Drenthe.

Aangezien deze rapportage is gebruikt door de provincie bij het vaststellen van het Veenkoloniaal zoekgebied en de conclusies in het geheel niet overeenkomen met de ervaringen opgedaan onder de Drentse

bevolking, heeft de Stichting Platform Storm het betreffend onderzoek onder de loep genomen en aangevochten bij de geschillencommissie inzake de kwaliteit van Marktonderzoek (MOA).

De geschillencommissie spreekt als haar oordeel onder andere uit:

- *Dat de stelling in de samenvatting van het rapport “opinie onderzoek windenergie” van juli 2008, dat het Onderzoek uitwijst dat bijna driekwart van de Drenten de mening deelt dat het plaatsen van windmolens in open veengebieden, agrarische gebieden of weilanden gepast is (74%), **niet wordt gedragen** door de onderzoeksresultaten en dat deze samenvatting diensgevolge op een essentieel onderdeel niet voldoet aan de daaraan in kwalitatief opzicht te stellen eisen.*

Ondanks deze uitspraak blijft het zoekgebied voor wat het is. Gelijk hebben is toch weer iets anders als gelijk krijgen.

De geur van schimmige lobby-spelletjes hangt in een ruime zonering rond deze initiatiefnemers.

Het elektriciteitsnetwerk

Natuurlijk bouw je geen windturbinepark dat vervolgens niet op het elektriciteitsnet kan worden aangesloten. Je legt ook geen snelweg aan zonder op- en afritten.

Dat de eventuele kosten voor rekening komen van de initiatiefnemer is ook niet meer dan logisch. Evenals de afweging kosten vs. baten, te hoge kosten maken het park niet rendabel.

Het is duidelijk dat in het zuidelijk deel ruimere aansluitmogelijkheden liggen. Waarschijnlijk zijn vergelijkbare aansluitmogelijkheden in de regio's Meppel, Hoogeveen en Assen.

Hierdoor zijn lagere investeringen nodig en zijn deze gebieden geschikt als zoekgebied voor windenergie.

Ook kennen deze gebieden een betere bereikbaarheid dan het noordelijk deel van het huidige zoekgebied.

De conclusie is eenvoudig: lagere investeringskosten en dus interessant als zoekgebied.

Economische effecten van windturbines

Het rapport 'Naar een verdienmodel voor windenergie in Drenthe', KNN advies, 2012, is vrij duidelijk over de vermeende werkgelegenheidseffecten.

‘Verwacht mag dan ook worden dat binnen de gemeente Borger Odoorn de werkgelegenheidseffecten van windenergie hooguit beperkt zullen zijn.

Voor de gemeente Aa en Hunze hebben we weliswaar inzage gekregen in de opbouw van de bedrijvigheid, doch deze was niet gekoppeld aan de SBI-codering. Desalniettemin leidt een analyse van de ons bekende gegevens niet tot wezenlijk andere conclusies dan hierboven getrokken ten aanzien van Borger Odoorn.’

Hoe de concept-gebiedsvisie dan opeens wet te spreken over 28 structurele arbeidsplaatsen per jaar en 840 tijdelijke arbeidsplaatsen, een raadsel.

Ja, de informatie wordt verstrekt door de NWEA. De Nederlandse WindEnergie Associatie.

Het idee van: 'Wij van WC-eend adviseren WC-eend'.

Wat verwacht je? Dat de NWEA kritisch naar het eigen product zou kijken? Wederom naïviteit ten top!

Ongetwijfeld zal het wat plussen en minnen zijn met werkgelegenheid, de belangrijkste van de economische effecten. Aangezien het NWEA niet spreekt over de werkgelegenheid die verloren gaat dankzij de aanwezigheid van de windparken (o.a. toeristische sector) mogen we blij zijn bij een gelijkblijvend aanbod van werkgelegenheid.

Het zou de provincie sieren om voor een dergelijke economische onderbouwing een ruimer onderzoek te laten uitvoeren door een onafhankelijke instelling.

Als ondertekenaars van deze zienswijze vragen wij hier expliciet om. Wij verzoeken de provincie een **Economische Effect Rapportage** uit te laten voeren door een onafhankelijk gespecialiseerd bureau.

Windturbines en gezondheid

Gezondheid is een groot goed.

Wanneer externe factoren een goede gezondheid bedreigen dan is dat een kwalijke zaak die op zijn minst serieus genomen moet worden.

Veel Veenkolonials ervaren zo'n bedreiging van hun gezondheid vanwege de mogelijke komst van windturbines.

Ook hier geldt dat bestuurders/politiek een keuze maken,

Economisch vs. maatschappelijk belang.

Duidelijk is dat de bedreiging voortkomt uit:

- Geluidshinder;
- Slagschaduw;
- Laagfrequent geluid.

Ondanks diverse (inter)nationale onderzoeken is er geen eenduidigheid met betrekking tot de mate waarin deze bedreiging daadwerkelijk invloed heeft op de gezondheid.

Wel duidelijk is dat naarmate de afstand tussen mens en machine groter wordt de hinder significant afneemt.

De bestuurder/politicus die de keuze heeft zou er verstandig aan doen te opteren voor de locaties waar de grootst mogelijke afstand tussen windturbine en bewoonde bebouwing te realiseren valt.

Zeker voor de gemeente Aa & Hunze bestaan er goede mogelijkheden om circa 20 windturbines te plaatsen op afstanden van 1500 – 2000 meter van de dichtstbijzijnde bewoonde bebouwing.

Deze locaties liggen alleen wel buiten het huidige zoekgebied.

Het is een kwestie van keuzes maken.

Hoe zwaar weegt het maatschappelijk belang?

Veiligheid nabij windturbines

Zoals alle industriële installaties brengen ook windturbines risico's met zich mee. In het specifieke geval van windturbines is het Handboek risicozonering windturbines van toepassing.

Het vervelende aan dit handboek is dat het gedateerd is van 2005.

Dat is acht jaar geleden.

Acht jaar geleden werden windturbines op geheel andere wijze toegepast dan hoe nu de plannen in het Veenkoloniaal zoekgebied er voorstaan. Windturbines waren aanmerkelijk lager en rotorbladen dientengevolge korter. De in kaart gebrachte risico's betreffen dus een andere vorm van windturbines als waar we heden ten dage over spreken.

Het is ons best bekend dat er geen recenter risicohandboek bestaat. Om die reden zou extra voorzichtigheid op zijn plaats zijn en achten wij het onwenselijk dat er in de concept-gebiedsvisie vastomlijnd staat dat het verouderde handboek van kracht is.

Een tweede punt dat ons zorgen baart is de vanzelfsprekendheid waarmee gesproken wordt over de kans op overlijden.

Een soepeler norm in landelijk gebied, het staat er alsof we daar blij mee moeten zijn. Het leven in landelijk gebied is minder waard dan elders. Het kan dan zo zijn dat de geldende wet- en regelgeving een soepeler norm hanteert, de provincie en gemeenten zouden hier natuurlijk best

van kunnen zeggen: *‘Wij staan voor onze mensen en gunnen hun dezelfde bescherming als ieder ander.’*

Wederom een keuze die gewoon gemaakt kan worden door simpelweg de locaties te kiezen waar een grotere afstand tot bewoonde bebouwing aangehouden kan worden. Dan heb je het automatisch over gebieden waar minder mensen bij in de buurt komen.

Waarde onroerende zaken

De waarde van het onroerend goed is een gevoelig punt.

Communicatie hieromtrent is dan ook essentieel.

Wanneer de bestuurders/politiek veel duidelijker stelling zouden nemen en bij herhaling verkondigen dat het wellicht onvermijdelijk maar ontoelaatbaar is dat derden schade leiden vanwege windprojecten, dan wekt dat ook een zeker vertrouwen bij inwoners van het zoekgebied.

Ook naar initiatiefnemers toe kan een dergelijke houding ertoe leiden dat zij veel zorgvuldiger te werk gaan en meer en duidelijker communiceren omtrent hun plannen.

Hier ligt simpelweg een taak voor de bestuurders/politici. Bescherm uw bewoners, uw electoraat.

4. Randvoorwaarden

Wettelijke eisen

Er zijn verschillende wettelijke eisen voor de bescherming van omwonenden en het milieu tegen negatieve effecten van windturbines. Dit betreft normen op het gebied van geluid, slagschaduw en veiligheid. In de concept-gebiedsvisie zijn deze normen vertaald naar een minimaal aan te houden afstand van 500 meter tussen een woning, of een andere hindergevoelige bestemming, en een windturbine. Daarnaast zijn belemmeringen zoals de Ecologische hoofdstructuur en radioastronomieproject LOFAR op de zogenaamde Belemmeringenkaart aangegeven.

Deze belemmeringenkaart blinkt echter uit in manco's. Tal van woningen blijken geen zonering van 500 meter te hebben gekregen waarbij de reden hiervan onduidelijk is. Dit betreft, onder andere, de volgende adressen:

Gasselternijveenschemond

Zuidzijde 12, 14, 18, 22, 24, 26, 26A, 28

Noordzijde 31, 35, 39, 41, 43, 49, 51, 53, 75, 77

Dideldomweg 1, 3

Gasselsterboerveenschemond 5, 22

Vrijdomstreekje 5, 6, 21, 23, 25, 27, 29, 29A, 31, 33

Paterslaan 57, 59, 59A, 61, 63, 65, 67, 69, 71

Gieterveen

Zwarteweg 5,7

Kopweg 1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 17

Schipperspad 1, 2, 3

Langestraat 42

Nieuwediep 34, 36, 38, 42, 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 121, 123, 125

De Hilte 1, 5, 6, 7, 9, 15, 17, 19

Tjassenwijk 1, 2, 3, 4, 5, 6, 6A, 8, 12, 14, 16

Veenakkers 35, 37, 43, 45, 47, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 64, 66, 68

Drouwenerveen

Noorderstraat 20, 22, 24, 30, 32, 36, 38, 40, 42, 44, 46

Noorderblokken 38, 40

Drouwenersmond

Zuiderdiep 179, 181, 183, 185, 187, 189, 191, 193, 195, 197, 199, 201, 203, 207, 209, 211

In een aantal situaties lijkt het alsof de keuze voor het al dan niet toekennen van een zonering is bepaald door plaatsnaamborden welke de bebouwde kom omkaderen.

Dit is bijvoorbeeld van toepassing bij Drouwenerveen. De 13 genoemde adressen liggen tussen de bebouwde kom van Gasselternijveen en Drouwenerveen in.

Een andere situatie betreft Gasselsterboerveenschemond, een buurtschap. De 2 genoemde adressen liggen enkele meters buiten de plaatsnaamborden van het buurtschap.

De afwezigheid van een zonering op locaties aan de Zwarteweg, Kopweg, Schipperspad, Langestraat en Nieuwediep (Gieterveen) is echter volstrekt onduidelijk. Wanneer deze locaties worden bezocht dan lijkt het op willekeur.

Zeker wanneer men in ogenschouw neemt dat de woningen aan Bosje 1 en 3 wél zijn voorzien van een zonering.

Achterliggende kaart betreft belemmeringenkaart volgens de provincie

Een werkelijk bizarre situatie bevindt zich in buurtschap 'De Hilte'. Geen enkele van de daar aanwezige woningen heeft een beschermende zonering gekregen met uitzondering van het adres: De Hilte 3, Club Casa Grande.

De concept-gebiedsvisie geeft aan dat de belemmeringenkaart een eerste, grof beeld geeft van de gebieden die in beginsel geschikt zijn voor

het realiseren van windparken. Er wordt aangegeven dat bij bepaalde woningen de 500 meter-zonering ontbreekt omdat 'deze soms door initiatiefnemers wordt bewoond'. Een bescherming zou dan in mindere mate nodig zijn.

Naar onze mening is dit voorbehoud gemakzuchtig, misleidend en kortzichtig.

Gemakzuchtig vanwege het feit dat de onvolledigheid van de belemmeringenkaart wordt afgeschoven op de veronderstelde aanwezigheid van initiatiefnemers welke minder bescherming zouden hoeven te genieten.

Wij zouden van onze overheid mogen verwachten dat de gebiedsvisie in eerste aanleg kaders aangeeft voor alle bewoners in het betreffende gebied.

Wanneer concrete aanvragen voor het bouwen van een windpark daar aanleiding toe geven dan kan een precieze invulling worden gemaakt. Bijvoorbeeld door het schrappen van zoneringen rondom woningen van mensen die aangeven geen aanspraak te willen maken op bescherming.

Misleidend vanwege het feit dat de belemmeringenkaart in de huidige vorm geen correct beeld geeft van de beschikbare ruimte voor windturbines. Wanneer elke woning wordt voorzien van een zonering dan vertellen de overgebleven groene vlakken (legenda: geen belemmering) een ander verhaal.

Mensen die het buitengebied in het zoekgebied kennen zijn op de hoogte van deze misleiding, voor de rest van Nederland, inclusief landelijke, provinciale en lokale politici/bestuurders, geldt dat zij een onjuist beeld krijgen van de beschikbare ruimte binnen het zoekgebied.

Kortzichtig vanwege de visie dat initiatiefnemers (waaronder financiële participanten) minder rechten hebben op bescherming tegen de schadelijke effecten van windturbines op hun gezondheid.

Er worden vanuit de overheid doorlopend financiële middelen vrijgemaakt en projecten opgestart om groepen en individuen tegen hun eigen gedrag te beschermen. Denk hierbij aan anti-rook campagnes, leeftijdsgrens voor alcohol en financiële bijsluiters.

Vriend en vijand is het eens over de schadelijke effecten van windturbines op de gezondheid van omwonenden. Dit blijkt uit het feit dat er beschermende normen zijn gedefinieerd en daar uitvoerend zoneringen worden aangehouden.

Daar komt bij dat de huidige groep initiatiefnemers en financiële participanten niet vanzelfsprekend gelijk blijft over de volle periode waarin de windturbines aanwezig zullen zijn. Ook schept het een ongelijkheid tussen initiatiefnemers en financiële participanten die dicht bij of verder weg van het zoekgebied wonen.

Heeft een initiatiefnemer/participant van windpark Oostermoer recht op een beschermende zonering wanneer zijn woning zich in de nabijheid van een ander windpark bevindt?

Wettelijke eisen in Nederland zijn mager te noemen in vergelijking met vergelijkbare wetgeving in ander Europese landen. Het zou de provincie sieren wanneer zij, omwille van het maatschappelijk belang, de gezondheidsaspecten van haar burgers met topprioriteit bovenaan zou plaatsen om vandaar uit mogelijkheden tot industriële ontwikkeling (waaronder windturbines) verder vorm te geven. De huidige belemmeringenkaart draagt hier niet aan bij.

Gebiedsontwikkeling

Het is een prima uitgangspunt om de realisatie van industriële toepassingen als een onderdeel te zien van een integrale gebiedsontwikkeling.

Financiële bijdragen uit de exploitatie zouden daar ook zeker een rol in kunnen spelen.

Het is echter vrij mager om een dergelijke voorwaarde slechts in twee alinea's terug te laten komen in een gebiedsvisie. Het blijft bij een paar aannames en suggesties.

“We gaan daarbij uit van...”

Er zijn wel meer zaken waar ‘we van uit zijn gegaan’.

Bijvoorbeeld een volledige, tijdige en onpartijdige informatievoorziening met betrekking tot het onderwerp ‘windenergie in Drenthe’.

Deskundigheid op het gebied van windenergie bij betrokken overheden, correcte afhandeling van ingestuurde zienswijzen door Bureau energieprojecten en ga zo maar door.

Wanneer woningcorporaties (Vestia), onderwijsinstellingen (Amarantis) en banken (SNS) erop los kunnen leven waarbij de rekening betaald wordt door de belastingbetaler en wanneer ministeries essentiële rapportages (ProRail) achterhouden voor hun eigen staatssecretaris cq. minister, dan gaan ‘wij nergens zonder meer van uit.’

Zeker niet van goede bedoelingen en intenties tussen overheid en bedrijfsleven.

Wij pleiten ervoor dat, wanneer er windparken gerealiseerd gaan worden, de onderneming een coöperatieve rechtsvorm heeft waarbij elke inwoner van de betreffende gemeente participant is.

Dit zou via de gemeentelijke belastingen door middel van een symbolische bijdrage per inwoner kunnen worden gerealiseerd.

De volledige winst zou dan, naar rato, kunnen terugvloeien in het gebied. De verschillende Verenigingen Dorpsbelangen zouden een rol kunnen spelen in het initiëren, opzetten en uitvoeren van diverse projecten op

het gebied van leefbaarheid, omgevingskwaliteit en economische ontwikkeling.

Ook de Drentse Energieorganisatie (DEO) zou in deze opzet invulling kunnen geven aan projecten op het vlak van duurzame ontwikkeling.

Uitgangspunt voor een dergelijk project is: van de bevolking, voor de bevolking. Deze opzet stelt het maatschappelijk belang boven het economisch belang.

Participatie in windparken

Participatie betekent: actieve deelname.

Het streven hiernaar is uitstekend. Actieve deelname is echter niet afdwingbaar.

In de eerste plaats moet er sprake zijn geïnteresseerden om deel te nemen. Daarnaast moet er sprake zijn van een project om aan deel te nemen. Zonder één van deze twee voorwaarden valt er niets te participeren.

Om met de tweede voorwaarde, het project, te beginnen.

Het is er nog niet. Slechts in vage omlijning is het project 'windenergie in Drente' waar te nemen.

Lange tijd waren er slechts een aantal agrarische initiatiefnemers die vertelden wel plannen te hebben maar nog niets concreets konden noemen.

Diezelfde initiatiefnemers hielden er snel mee op om de bevolking te informeren omtrent hun plannen (Hans Mentink heeft namens windpark Boerveen/Oostermoer slechts in Gasselternijveen en Gieterveen acte de presence gegeven op een informatieavond, verdere uitnodigingen heeft hij afgeslagen).

Hoe wil je, zonder een concreet plan, mensen bewegen richting participatie?

En misschien was dat concrete plan er wel maar hadden de initiatiefnemers helemaal geen behoefte aan participerende omwonenden.

Op de informatieavond in Gieterveen (14 september 2011) heb ik, als voorzitter van Stichting WindNEE, bij dhr. Mentink (windpark Boerveen/Oostermoer) aangegeven dat wanneer we met elkaar om de tafel zouden gaan zitten de tegenstellingen waarschijnlijk helemaal niet zo zwart-wit zouden zijn.

Op deze avond heeft Dhr. Mentink participatie tussen initiatiefnemers en kritische actiegroep afgeslagen.

Ook latere toenaderingen tussen een grotere groep initiatiefnemers en een afvaardiging van Tegenwind Veenkoloniën heeft niet geleid tot enige vorm van participatie.

Hierbij dient nog te worden opgemerkt dat de groep initiatiefnemers worden bijgestaan door organisaties zoals WindUnie, Raedhuys en DEE. Deze organisaties zouden, met hun kennis en kunde, een bijdrage kunnen leveren in het tot stand brengen van participatievormen maar dit hebben nagelaten.

In het bijzonder de WindUnie welke, via Twitter, heeft laten weten het niet belangrijk te vinden dat haar clientèle communiceert met de bevolking.

Participatie is niet afdwingbaar, slechts wanneer deze van financiële aard is.

En dat is nu weer hetgeen de provincie aangeeft te willen afdwingen.

"Wij verplichten de initiatiefnemers een aanbod voor financiële participatie te doen aan omwonenden".

Deze opgelegde participatie zal naar alle waarschijnlijkheid in een vorm gegoten worden waarbij deelnemers weinig tot geen zeggenschap hebben. De huidige groep initiatiefnemers hebben tot op heden zowel

impliciet als expliciet aangegeven het niet nodig te vinden dat anderen zich bemoeien met hun ondernemerschap. Verder hun goed recht natuurlijk maar het geeft een inkijkje in de toekomst.

Mocht dit inderdaad zo zijn vervalt direct de wens om 'bewoners de gelegenheid te geven wensen kenbaar te maken over de inpassingsmaatregelen van windenergie en de invulling van de financiële bijdrage vanuit een windpark voor gebiedsontwikkeling'. Of blijft de overheid hier een rol in spelen en is deze meepratende participatie een interactie tussen overheid en burger?

Goed, financiële participatie dus.

Makkelijk gezegd: een burger treed op als (klein)financier en ontvangt daarvoor rente.

Ten eerste is financiële participatie slechts mogelijk voor mensen die hiervoor over de financiële reserves beschikken. Het is maar zeer de vraag over we dan over een grote of een kleine groep omwonenden spreken. Daarnaast speelt de vraag wat financiële participatie voor gevolgen heeft ten aanzien van de juridische status van de betreffende participant.

De provincie geeft al aan dat de belemmeringenkaart mede wordt bepaald door eigenaren van de turbines, als participant loop je de kans dat turbines dicht bij je huis komen te staan met alle gevolgen voor de aantrekkelijkheid van de woning (en daarmee de waarde).

Geert Bosch, van Adviesbureau Bosch en Van Rijn, geeft desgevraagd aan:

"Als participant doet u mee aan het project en kunt u geen bezwaar meer maken of planschade claimen bij de rechter.

Dat zou ook wel vreemd zijn natuurlijk. U investeert in een windproject en gaat dan in procedure bij de rechter

omdat u planschade wilt ontvangen omdat uw huis in waarde is gedaald, misschien zelfs wel onverkoopbaar is geworden. De rechter zal u niet ontvankelijk verklaren. U kunt nu eenmaal niet van twee walletjes eten.

SAOZ (Stichting Advies Onroerende Zaken) komt in een specifieke planschadestudie tot dezelfde conclusie."

Dat is niet zo mooi en dient niet te ontbreken in de communicatie tussen overheid en burger.

Nu is de situatie dat de overheid graag ziet dat omwonenden financieel participeren. De gevolgen daarvan zijn:

- Vergroting van zoekgebied, beperking belemmeringen;
- Vermindering bezwaarmakers/planschadeclaimers.

De provincie noemt deze vorm van participeren 'een bijzondere vorm van participeren' en dat is het!

Overigens blijft de provincie op het gebied van participatie weer zeer vaag. De provincie verplicht de initiatiefnemers 'een aanbod aan omwonenden' te doen.

'Een aanbod' kan een goed of slecht aanbod zijn, het mag best wat specifieker. 'Omwonenden' is ook zo'n subjectief begrip. Wat is de reikwijdte van een windpark? De eerste ring omwonenden? Binnen de straal van een kilometer? De hele gemeente? Het zoekgebied? De provincie? En de burens dan? Stadskanaal, Musselkanaal?

Het zijn allemaal van die omschrijvingen waar je zowel alles als niets mee kunt. De intentie is goed maar ongelofelijk slap en naïef.

Het past precies in het plaatje van veel mensen consulteren (eerste fase Gebiedsvisie), alle meningen meenemen (zodat je altijd kunt zeggen dat je naar iedereen geluisterd hebt) maar de meningen op zo'n wijze verwoorden dat het allemaal heel vrijblijvend is en blijft.

Een en ander is keurig overgenomen uit rapport 'Naar een verdienmodel voor windenergie in Drenthe' maar zou veel concreter uitgewerkt moeten worden als onderdeel van de Gebiedsvisie.

In het geval van eerder beschreven coöperatieve vorm kunnen participatievormen (met zeggenschap) direct vastgelegd worden in het bedrijfsplan. Participatie vormt hier immers het uitgangspunt: Van de bevolking, voor de bevolking.

Vermogens en opbrengsten van windturbines

De relatie tussen het vermogen en de opbrengsten van windturbines is van meet af aan een punt van discussie geweest.

Het is wel van belang om hier duidelijkheid over te krijgen. Evenals een correcte belemmeringenkaart bepaalt de opbrengst van de turbine het nut van windenergie in Drenthe.

Een onderwerp dat in eerste aanleg een simpele rekensom lijkt is in werkelijkheid een complexer geheel. In deze zienswijze behandel ik de volgende punten:

- Relatie opgesteld vermogen/opbrengst in communicatie
- Relatie opgesteld vermogen/opbrengst in rapportages
- Feitelijke opbrengst volgens CBS
- Conclusie

Relatie opgesteld vermogen/opbrengst in communicatie

De concept-gebiedsvisie laat zich niet uit over de opbrengst in kWh (kiloWattuur) in relatie tot het opgestelde vermogen.

Er wordt aangehaald dat er een landelijke doelstelling ligt (6000MW) en dat deze is doorvertaald naar een provinciale opdracht: de realisatie van 280MW.

Dit gaat alleen over opgesteld vermogen en zegt niets over mogelijke opbrengsten.

De landelijke overheid geeft hier wel meer informatie over.

Een windturbine met een opgesteld vermogen van 3MW zou 6.000.000kWh tot 7.500.000kWh per jaar behalen.⁴

Omgerekend naar zogenaamde vollasturen zou dit neerkomen op 2.000 tot 2.500 vollasturen per jaar.

Aangezien een jaar in totaal (365 dagen * 24 uur) 8760 uur heeft kunnen we hieruit concluderen dat een windturbine, volgens de rijksoverheid, slechts 22,8%-28,5% van zijn beschikbare tijd elektriciteit levert.

Relatie opgesteld vermogen/opbrengst in rapportages

Allereerst kijken we naar het rapport 'Kosten en baten windpark op land', Pondera Consult, 2009.

In deze rapportage wordt aangehaald dat er een onderscheid is tussen windrijke en windarme locaties. Tussen deze twee uitersten (kust en binnenland) kan het verschil oplopen tot 1.000 vollasturen.

Opvallend is dat de provincie Drenthe, samen Overijssel en Limburg wordt genoemd als 'windarm'. Dit is dan ook de reden dat er in deze provincies nauwelijks windenergie wordt opgewekt.

Logische gevolgtrekking is dan ook dat verdere cijfermatige onderbouwing gebaseerd is op reeds bestaande windturbines op windrijke locaties (kustprovincies en Zeeland).

Bij deze cijfermatige onderbouwing wordt uitgegaan van de aanname van het ECN dat de gemiddelde turbine 2.200 vollasturen per jaar haalt. De bandbreedte varieert van 1.760 tot 3.300 vollasturen/jaar.

Het verschil tussen windrijk en windarm kan oplopen tot 1.000 vollasturen/jaar.

⁴ <http://windenergie.nl/vragen/hoeveel-elektriciteit-levert-een-windturbine-op>

Conclusie: In Drenthe ligt de bandbreedte tussen de 760 en 2.300 vollasturen/jaar.

Vervolgens pakken we het verslag van de Expertbijeenkomst Windenergie in Drenthe, 2011, erbij.

Hier staat iets opmerkelijks in.

Op pagina 11 staat vermeld dat er voor Drenthe een berekening is gemaakt bij een vollast van 2.000 uren. Dit zou per MW 2.400.000 kWh/jaar opleveren. Een simpele rekensom leert echter dat om met 1MW opgesteld vermogen 2.400.000kWh te verkrijgen er 2.400 vollasturen nodig zijn.

Dit is echt heel vreemd. We hebben een Expertmeeting waar een veronderstelling wordt gedaan voor een hoeveelheid wind die voor Drenthe redelijk aan de hoge kant ligt (zie Kosten en baten windpark op land), vervolgens wordt er met een opbrengst gerekend waar nog eens 20% meer vollasturen voor nodig zijn.

Zat hier dan echt niemand met een rekenmachine?

Saillant detail is dat voor deze cijfers de rapportage: Windpark als Regionale Opgave van Islant atelier voor stedenbouw is gebruikt. De bron in deze rapportage is.....Kosten en baten windpark op land van PonderaConsult.

Als derde rapportage nemen we 'Naar een verdienmodel voor windenergie in Drenthe' KNN-advies, 2012.

KNN schrijft in paragraaf 2.2 Wind en zon vergeleken: energieopbrengst.

'Gemiddeld genomen produceert de windmolen zo'n 25% van de tijd elektriciteit'.

Het equivalent van 25% is (8760 uur *0,25) 2190 vollasturen.
Een bronvermelding wordt niet gegeven.

Wij vinden het op zijn minst vreemd dat diverse rapportages verschillende visies hanteren met betrekking tot het aantal te verwachten vollasturen/jaar in Drenthe.

KNN-advies heeft zich er het makkelijkst vanaf gemaakt, gewoon een aanname zonder bronvermelding.

De Expertmeeting is gaan goochelen met cijfers van Islant Atelier die weer afkomstig zijn van PonderaConsult.

Het rapport 'Kosten en baten windpark op land' van PonderaConsult toont de meeste onderbouwing en nuancering. Juist door het overslaan van deze nuancering lijkt het dat de andere, duurbetaalde, onderzoekers er een potje van hebben gemaakt.

Helaas is het resultaat dat de diverse rapportages hebben bijgedragen aan de beeldvorming met betrekking tot de geschiktheid van Drenthe voor windenergie.

Het is betreurenswaardig dat pas medio 2013 wordt begonnen met het meten van het daadwerkelijke windregime in de Veenkoloniën.

Wij zijn van mening dat meetactiviteiten hadden moeten plaatsvinden voordat er een zoekgebied werd aangewezen.

Wind is essentieel voor een succesvol windpark. Het is ons echt volstrekt onduidelijk om welke reden deze meetactiviteiten zijn overgeslagen.

Feitelijke opbrengst volgens CBS

Het Centraal Bureau voor de Statistiek publiceert met regelmaat actuele gegevens met betrekking tot opgestelde vermogens, windsnelheden en, daaruit vloeiende, opbrengsten.

Laten we eerst eens kijken naar de productie per provincie.

Regio's ↗	Onderwerpen ↗	Perioden ↗	Productie			
			Elektriciteitsproductie	Productiefactor	Productie per rotoroppervlak	Aantal vollasturen
			min kWh	%	kWh per m2	uur
Nederland	2010		3 315	19,0	740	1 661
	2011		4 298	24,0	939	2 099
Groningen (PV)	2010		707	22,3	1 037	1 952
	2011		870	27,4	1 277	2 403
Friesland (PV)	2010		290	21,1	749	1 847
	2011		374	27,0	960	2 367
Flevoland (PV)	2010		835	15,8	597	1 383
	2011		1 069	20,1	771	1 765
Noord-Holland (PV)	2010		496	19,3	738	1 691
	2011		685	25,1	973	2 202
Zuid-Holland (PV)	2010		427	19,9	801	1 744
	2011		549	24,9	1 001	2 179
Zeeland (PV)	2010		364	20,0	738	1 753
	2011		488	24,8	916	2 174
Noord-Brabant (PV)	2010		110	18,1	624	1 582
	2011		149	22,6	776	1 984
Overige provincies (PV)	2010		86	17,0	620	1 490
	2011		114	21,9	788	1 915

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen 10-2-2013

Volgens het rapport 'Kosten en baten windpark op land' stelt dat de provincies Groningen, Friesland, Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland het meest windrijk zijn.

In de jaren 2010 en 2011 behaalden deze provincies gemiddeld respectievelijk 1728 en 2181 vollasturen.

Noord-Brabant en de overige provincies gelden als minder windrijk, windarm, en behaalde in 2010 en 2011 respectievelijk gemiddeld 1536 en 1949 vollasturen.

Het verschil tussen windrijk en windarm blijkt dan toch zo'n 12%.

Waar komt het verschil tussen de twee jaren vandaan?

De reden daarvoor is de zogenaamde windex. De geïndexeerde hoeveelheid geschikte wind voor windturbines.

Onderwerpen ↗	Productie	Windex (index voor windaanbod)					
		Elektriciteitsproductie			Gecorrigeerd voor seizoen		
Op land/ op zee ↗	Totaal op land en op zee	Op land	Op zee	Totaal op land en op zee	Op land	Op zee	Totaal op land en op zee
Perioden ↗	min kWh	1996-2005=100					
2009	4 581	3 846	735	.	90	.	90
2010	3 993	3 315	679	.	77	.	77
2011	5 100	4 298	802	.	96	.	96
2012 januari*	666	577	90	.	155	.	106
2012 februari*	466	390	76	.	100	.	70
2012 maart*	265	227	38	.	59	.	54
2012 april*	407	346	61	.	92	.	104
2012 mei*	310	259	51	.	68	.	80
2012 juni*	375	313	62	.	82	.	117
2012 juli*	291	245	46	.	61	.	92
2012 augustus*	250	210	40	.	51	.	95
2012 september*	374	303	71	.	74	.	100
2012 oktober*	410	336	74	.	84	.	69
2012 november*	462	384	78	.	94	.	89
2012 december*	688	587	101	.	143	.	108
2012*	4 965	4 176	789	.	89	.	89

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen 10-2-2013

Over de jaren 2010 en 2011 blijkt de windex respectievelijk 77 en 96 te zijn geweest.

Over het jaar 2012 was de windex 89.

Waar komt dan die vermeende hoeveelheid vollasturen voor de Veenkoloniën vandaan?

Tja, dat is de grote vraag.

De statistieken geven vrij duidelijk aan dat het een hele kunst zal worden om in Drenthe het aantal van 2000 vollasturen te behalen. Stel dat dit zou lukken dan presteert Drenthe boven verwachting goed op het gebied van windenergie.

De aannames uit de rapportages van de Expertmeeting en KNN-advies blijken veel te hoog ingeschat. In principe is dat voornamelijk het probleem van de exploitant maar helaas laten ook veel bestuurders/politici zich leiden door dergelijke rapporten.

5. Visie

Wat een ongelofelijk gemiste kans om een zoekgebied aan te wijzen, uitsluitend daar windenergie toe te staan en vervolgens pas de kaders gaat ontwerpen waarbinnen windenergie mogelijk zou moeten zijn.

In de gehele concept-gebiedsvisie wordt niet eenmaal het woordje draagvlak benoemt. Slechts wanneer participatie wordt aangehaald dan komen er even wat omwonenden in beeld maar verder blijft het blanco. Het is de provincie die om schimmige redenen een zoekgebied aanwijst en vervolgens alleen nog maar acties onderneemt die uitblinken in onhandigheid wanneer het aankomt op communicatie met omwonenden.

Omwonenden voelen zich belazerd door de politiek, het vertrouwen is op een dieptepunt aanbeland. Ook de weinig sterke optredens van de wethouders en gedeputeerden tijdens de laatste informatieavonden zijn hier debet aan.

Herkenbare opstellingen op logische locaties

In dit streven zijn twee definities verborgen:

- Herkenbare opstellingen;
- Logische locaties.

Wat is een herkenbare opstelling?

Een lijn of een cluster is voornamelijk als zodanig herkenbaar wanneer we ze vanuit de lucht kunnen waarnemen.

Staande op de grond is een cluster eenvoudig gezegd een 'woud aan turbinemasten' en een lijn alleen een lijn als we er in de lengterichting langs kunnen kijken.

Een logische locatie is voor ons slechts die locatie waar een maximale afstand, doch tenminste 1500 meter, afstand tot de dichtstbijzijnde bewoonde bebouwing kan worden aangehouden.

De concept-gebiedsvisie spreekt over criteria als:

- Landgebruik;
- Ruimtelijke karakteristiek;
- Gebiedskenmerken.

Het landgebruik is agrarisch, industrieel of bewoond.

Aangezien windturbines industriële machines zijn ligt het voor de hand om industriegebieden op te zoeken als logische locatie.

De ruimtelijke karakteristiek is voornamelijk wijds en open, overige bebouwing overstijgt vrijwel nergens de 30 meter. De combinatie met 200 meter hoge windturbines lijkt niet bepaald logisch.

Wanneer er gekeken wordt naar gebiedskenmerken dan zal dat moeten zijn op een correcte belemmeringenkaart. Deze kaart bepaalt immers de mogelijkheden voor een lijn, cluster of zwerm.

Aangezien er op elke locatie binnen het zoekgebied mensen rondom elke mogelijke opstelling wonen valt er nooit enige rekening te houden met kijkrichtingen.

Wat een herkenbare opstelling is zal altijd een subjectief gegeven zijn.

Wat een logische opstelling is moet uitgelegd kunnen worden.

Het is echter een feit dat tot op heden geen enkele bestuurder/politicus heeft kunnen uitleggen waarom windenergie uitsluitend mogelijk is in de Veenkoloniën en wat daarvan het belang is voor de Veenkoloniën.

Als de locatie zo logisch is dan moet er toch iemand zijn die hier mee uit de voeten kan. Toch?

De realisatie van het provinciaal doel van 280MW

280MW lijkt niet bijzonder veel.

Zeker niet wanneer je het aantal vergelijkt met taakstellingen voor andere provincies. Als deze taakstelling echter in kleine plukjes van 30-40MW moeten worden gerealiseerd dan is het nog erg lastig om tot een acceptabele verdeling te komen.

Ook om die reden ligt het voor de hand om verder te kijken dan de neus lang is. Er is meer Drenthe dan slechts het huidige zoekgebied. Er zijn mogelijkheden op het Gasselterveld, ten oosten van het Ballooërveld, langs de N33, langs de A28, industrieterreinen rondom Assen, Meppel en Hoogeveen.

Met de blik gericht op de gehele provincie worden doelstellingen makkelijker behaald, is er meer keuze met betrekking tot 'logische locaties'.

Wij verzoeken derhalve om het zoekgebied als zodanig uit te breiden tot de gehele provincie Drenthe.

De locaties en opstellingen

Locatie Gasselterboerveen

Het grote probleem met de locatie Gasselterboerveen is het feit dat juist in dit deel van het zoekgebied zoveel woningen zijn genegeerd bij het ontwerpen van de belemmeringenkaart.

Deze kaart laat nu een groene ruimte zien als zijnde zonder belemmeringen, in werkelijkheid staan hier gewoon bewoonde woningen.

De aanwezigheid van het boerenbos geeft nauwelijks rugdekking aan het beoogde windpark. Het bos behaalt een hoogte van maximaal 30 meter terwijl de turbines daar nog met zo'n 170 meter bovenuit steken.

Locatie Nieuw Buinen-Zuid

Interessant dat hier wordt aangehaald dat het reeds in ontwikkeling zijnde agrocluster gezien kan worden als een soort agrarisch bedrijventerrein.

Deze poging om de agrarische sector te koppelen aan industrie rechtvaardigt de combinatie met een windturbinepark.

De concept-gebiedsvisie benoemt wel de afstand tot de locatie Gasselterboerveen (circa 7 km) maar niet op welke afstand de dichtstbijzijnde mensen wonen.

Locatie Tweede-Exloërmond-Zuid

Door te kiezen voor deze locatie lijkt het erop dat de provincie elke groep initiatiefnemers een eigen windparkje heeft gegeven.

Gasselterboerveen voor de WindUnie, Nieuw-Buinen voor Raedthuys en 2^e Exloërmond voor de DEE.

In het kader van herkenbare opstellingen hadden wij hier een lijn verwacht die de laagvliegroute zou accentueren.

De afstand tot de locatie Nieuw-Buinen bedraagt circa 3 km. Er wordt voorzichtig aangehaald dat deze korte afstand mogelijk kan leiden tot interferentie.

Volgens de heren van ROM3D bedraagt het zicht onder gemiddelde atmosferische omstandigheden 11 kilometer.

We zouden rustig kunnen stellen dat alle drie de locaties zorgen voor interferentie.

Visiekaart

Hoewel de bestuurder en politici bij herhaling blijven aangeven dat de sterren op de visiekaart slechts globale aanduidingen zijn weet de concept-gebiedsvisie toch behoorlijk nauwkeurig aan te geven wat de exacte locaties zijn.

Wat is het dan jammer dat de visiekaart weer zo onzorgvuldig blijkt te zijn gemaakt.

De ster 'Gasselterboerveen' staat getekend ten noorden van Gasselternijveenschemond, terwijl de beoogde locatie toch echt ten noorden van Gasselternijveen is.

Wanneer het gaat om communicatie, zeker in zo'n spraakmakend dossier, dan is zorgvuldig toch op zijn plaats.

De bevolking van Drenthe heeft het recht op een correcte belemmeringenkaart inclusief afdoende uitleg waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt. De bevolking heeft ook recht op een correcte Visiekaart. Al dit soort onzorgvuldigheid vormt een broedplaats van argwaan.

Wat zijn de werkelijke belangen van de provincie en gemeenten?

Staat de provincie/gemeente nu voor de belangen van de burger of de initiatiefnemer?

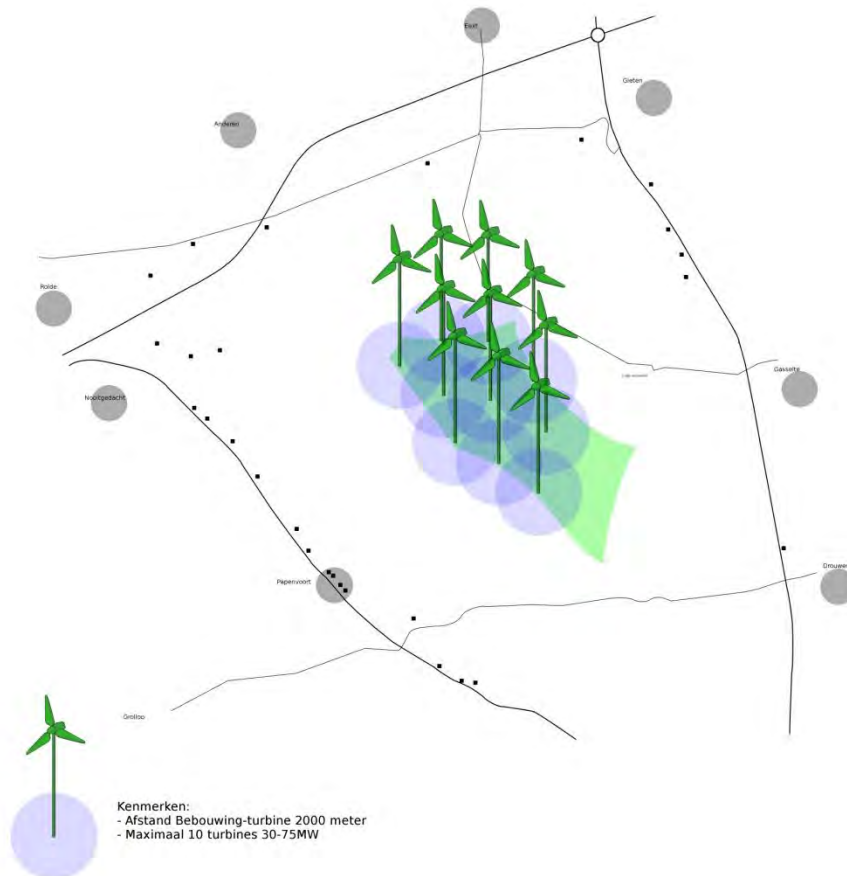
Wanneer wordt de inwoner van het zoekgebied nu eens serieus genomen, wanneer komen er nu eens echte antwoorden?

Wanneer kunnen wij nu eens een echte visie verwachten?

Stichting WindNEE
Dideldomweg 1
9515 PV Gasselternijveenschemond

Locatie Gasselterveld

Locatie Gasselterveld

Locatie Gasteren

